

зовсім неприхильно ставляться до поетів нової доби, кажучи, що „в модерній літературі кожний робить те все, що забажає, інший до-бачує користь і змагає вложити до своєї книжки етику, теорії, чи якийсь знак естетики, або попросту залишає критикам приділити його до якоїсь школи“.

Всюди (— жалуються свої —) помітна купецька спекуляція, натиск видавців, вплив легкодушної цікавості і швидкості загалу, що не любить багато поважної літератури. Взагалі наставлення до літератури загалу рісорджімента таке, що він здебільша зовсім незорієнтований, до нового відноситься несеріозно, а до минувшини з ігнорацією. А ті модерністи, що стали сьогодні авторитетами — видаються дуже щасливими й геніальними, певні новостей, що „мають вже всього по бороду“ — як висловлюються „Le Lettere“, роблять „так, що говорять і пишуть багато й про багатьох перестарілими думками — пробуючи нових, латають великими кольорами моди протерті одіння, шиють крізу старими гальовими і мнуть одіння нове; побуджують у всіх неохоту і забавну уяву читачів, коли стараються залагодити справи завжди з більшим запевненням, яке кінчається на тому, що література є річчю одного дня, і що найбільш рекомендовані книжки живуть менш-більш, як рожі...“

З журналів, щоденних літературних переглядів, а також з багатьох критичних розвідок модерної літератури довідуємося, що Італія має дещо повістярів і новелістів кожної ділянки і напрямку: реалістів й психологів, описувачів провінційального життя, аналізаторів душі й універсальних проблем. З них одні держаться реалізму, другі пруться у світ фантазії. Хвалять за те тих, що пишуть так, як приходить: з серцем у руках і мовою на папері, приймаючи вільно в прозі ріжнobarвний діалектизм, навіть захоплюються до деякої міри й нагороджують тих, що „збагачують“ літературу власними мовними продукціями, а навіть потайки імітують артизм один другого (Верга, Доссі, Фогаццаро). Більш сміливий негаймо перекидається на Достоевського, ніхто не хоче запозичати у Д'Анунція, якого молоді й наймолодші дуже бажають всім поручати, а самі люблять його замало.

Швидкість, легкодушність, дилетанство, відсутність стилю, пошукування нового, нездорового, шаленого й незнаного, боротьба двох критик — молоді, що виганяє багатьох поетів у світ добрими рецензіями, — й старої, що не розуміє, не знає і видно не хоче розуміти нової літературної проблеми та молодих письменників. Боротьба тих критик і напрямів стала найбільшою сензацією і проблемою навіть деяких читачів, що хочуть — але, на жаль, не можуть того всього зрозуміти. Дальше новечентисти¹⁾, модерністи, футуристи кажуть писати сьогоднішнє виключно для живучих і для них (письменників), запевняючи, що літературні праці подібно, як кожне інше людське діло, — є нещастям одного дня: як молодість і життя. Кажуть навіть, що вчорашня

¹⁾ Новечентисти (novecento = 900) „дев'яťсоті“. Італія, як відомо, живе сьогодні стилем „дев'яťсот“.

поезія — не є жадним ідеалом (Ораціо), вона подекуди зроджує безлад і деформацію (Верджіліо); — доба творить для себе, в ній треба жити, сприймаючи її витвір та й тільки. Модерністи, зроджені в часі наукової натури, механіки, рекордів, хочуть бути ідеалістами і містичками — а в дійсності є матеріялістами; не є горді, а бажають викликати силою мистецтва гордий запал, нетерпеливість кожної межі, бажання багатства і здобуття, віру в майбутнє, що є їх дороговказом, люблять рух, запал, експанзію, приємність, щось сильніше. Люблять екзотику й утечі в казкові королівства, що, безперечно, — має рух, але не має жадного містицизму й релігійності. „Їх творчість базується на засаді, кон'юктурі; науковими сугестіями аналізують, розлучують, — опісля в'яжуть в нові форми й образи нормального життя, — зовсім так, як фізики й хеміки роблять тіла й устійнюють закони природи“.

Один з молодших істориків італ. літератури в творі „Італ. література нашого століття“ („Le lettere italiane nel nostro secolo“) висловлюється так про „дев'ятьсотну літературу“: „Модерна література в початках 20-тих рр., принайменше збурена на позір, іронічна й автокритична знаходить свою вихідну точку у марші на Рим“. „Останнє десятиліття приносить більші натури на тлі науково-розумовім в стилі і формі традиції. Цей очерк виправдує невдалі початки 20 рр., ХХ ст., даючи літературу в критично-філософському тлі й відновленому змісті. Очерк дбайливо-загальний і в своєму розумінні — естетичний“.

Загальнознаний дослідник модерної італ. літератури Альфредо Галлеті пише в „Le Lettere“ (1934) так: „...як з мрачних багатьох теорій, непевних інтуїцій вийде скоро чи опісля мудрий порядок і гармонія поезії, так і з цього нашого часу, що є багатший в сподівання і хвальби, як докази, треба сподіватися будучности... треба також надіятися, що між молодими, які починають перші свої літературні спроби, — вже будь-котрий заблистить на вершку трудів і, здобуваючи полумінь нової поезії, вкаже шлях другим; але треба також в те і сумніватися — коли обсервуємо, яку відразу показують ці нові літературні рекрути нової культури — для доктрин, що просвічували б в інтелекті модерної людини оригіналом і рацією речей, то є для того життєвого корму, без якого ця уява обертається в порожнечі і не плодить“.

Багато модерністів є тієї гадки, що поезія має лише подати думку, а не виражувати, має комунікувати емоцією, а не ідеями, має відшукувати первісність своєї душі, — коли ця була тільки образом одної релігійної екстази містичних поривів. Поезія має вернути в музику, бути музикою слова кожної концепції й підносити тим його мистецтво. Говориться сьогодні теж багато про т. зв. „чисту поезію“, яку обожає багато поетів і критиків. Це гасло, зрозуміле в світі Е. Бремонд'а, значить, що правдива поезія має зродити в душі читача рід спокійного чарівного пориву, подібного до легкої містики або зовсім поважної літературної релігійності. Ця остання знайшла зрештою свій відгомін ще в давньому світі (Valéry Malarmé), а залежить вона від кон-

струкції і вязання кожної теми. Для себе — може бути вона легкою й одною сіткою тонічних слів, уложених ритмічно так, щоб витворювали музичну розкіш. В такий спосіб хочуть сьогодні італійські модерністи усунути сирість і вбогість духа сучасної людини й оживити життя поезії.

Сьогоднішні італійські модерністи зачерпнули багато ідей з Достоєвського, виховуючи деколи своїх нових ударників на його крилах. Зате озлоблена критика старшої школи не жалуге гострих саркастичних натяків, хоч це зовсім не помагає. Ще сьогодні почуєте: „Мистецтво було завжди вірне дійсності й поступало в парі з розвитком і поступом людини. Ідея краси і нормальности в одному здоровому звязку не може ніколи зникнути. Краса є нормальністю здоровля“. Це, кажуть вони, є розпізнанням того, що є загальним і вічним в клясичних ідеях письменника і його мистецтва, а навіть є більш типічним відносно практичного латинського раціоналізму...

Таке то вбивають клином в голову літературних рекрутів, ратуючи в той спосіб мистецтво, яке „корчиться й відривається від життя, стративши давний чар наркотика для слабих психік“ (А. Галлетті — Ле Леттере, 1934)...

P. S. З цієї статті бачимо, який великий хаос панує в модерній італійській літературі, подібний, зрештою, як і в цілій літературі європейській. Причиною такого явища є безперечно те саме, що спричинило хаос цілої європейської духовости, а то відсутність в ріжних ділянках життя здорових критеріїв, що ведуть до Бога. Якщо йде про літературу і мистецтво, то тут основним критерієм мусить залишитися моральна краса людських вчинків, освячена Богом. Засоби, якими ту моральну красу висловлюємо, себто форма, або скажимо образова краса, зовнішня, може змінятися відповідно до часу, ступня культури, густів, але внутрішня моральна краса є незмінна; вона якраз є тим вічним, загальнолюдським елементом для всіх віків, часів і народів. Вона повинна бути тим ядром, докруг якого кристалізується творчість. Твори з тим елементом залишаться все свіжими, актуальними і найкращими. Скільки раз людська творчість від того компасу відвертається в якійнебудь ділянці, стільки раз сходиться на бездоріжжя, манівці, заходить в сліпу вулицю, з якої годі вийти — хилиться до упадку і спричиняє руїну. Хаос в сучасній людській духовості, якої віддзеркаленням є література, свідчить про це проречисто. Літературний хаос у інших народів повинен бути осторогою для української літератури, повинен їй вказати здорові критерії оцінки літературної творчости.

Редакція.

